

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

HOZIRGI DAVR PEDAGOGIKASIDA SHARQONA TA'LIMNING AHAMIYATI

Yuldasheva Mastura Islamovna

TIPI "Ijtimoiy fanlar va jismoniy tarbiya" kafedrasida katta o'qituvchisi

E-mail: masturaislamovna@gmail.com

Tel nomer: +998917779545

Annotatsiya:

Mazkur maqolada hozirgi davr pedagogikasi kontekstida sharqona ta'lim tamoyillarining didaktik va tarbiyaviy ahamiyati ilmiy tahlil qilinadi. Sharq mutafakkirlarining ma'naviy-falsafiy merosi asosida shakllangan tarbiya g'oyalari zamonaviy ta'lim tizimiga integratsiya qilish zarurati asoslab beriladi. Xususan, ta'lim va tarbiya birligi, ustoz-shogird an'anasi, ma'naviy poklik, sabr-bardosh kabi qadriyatlarning tarbiyaviy samaradorligi ochib beriladi. Maqolada milliy va ijtimoiy qadriyatlarga sodiqlikni shakllantirishda sharqona yondashuvlarning tutgan o'rnini keng yoritilgan. Sharq pedagogik maktablarining asosiy g'oyalari orqali barkamol shaxs tarbiyasi yo'nalishlari izchil tahlil qilingan. Maqolada globallashuv sharoitida yosh avlodni ma'naviy tanazzuldan asrashda sharqona qadriyatlarning dolzarbligi ta'kidlangan. Shu bilan birga, Xitoy va Hindiston tarbiya tizimlarining tahlili asosida umumsharqiy pedagogik yondashuvlar solishtirma asosda yoritilgan. Muallif tomonidan zamonaviy ta'limga mos keluvchi sharqona tarbiyani singdirishning samarali yo'llari taklif etilgan. Sharqona tarbiyaning ijtimoiy, axloqiy va madaniy funksiyalari pedagogik nuqtai nazardan asoslab berilgan. Umuman olganda, maqola sharqona tarbiya vositasida milliy pedagogik tafakkurni rivojlantirish istiqbollari ochib beradi.

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Kalit so‘zlar: sharqona ta’lim, tarbiya, ustoz-shogird, ma’naviyat, sabr-bardosh, milliy qadriyatlar, pedagogika, zamonaviy ta’lim, zet avlod.

Аннотация:

В данной статье в контексте современной педагогики научно проанализировано дидактическое и воспитательное значение принципов восточного образования. Обоснована необходимость интеграции воспитательных идей, сформированных на основе духовно-философского наследия восточных мыслителей, в современную образовательную систему. В частности, раскрыта воспитательная эффективность таких ценностей, как единство обучения и воспитания, традиция наставника и ученика, духовная чистота, терпение и стойкость. В статье широко освещается роль восточных подходов в формировании приверженности национальным и социальным ценностям. Через призму основных идей восточных педагогических школ последовательно проанализированы направления воспитания всесторонне развитой личности. Отмечена актуальность восточных ценностей в условиях глобализации для защиты молодежи от духовного упадка. Также представлены сравнительные данные по воспитательным системам Китая и Индии как примеры восточной педагогики. Автором предложены эффективные пути внедрения восточного воспитания в современное образование. Социальные, нравственные и культурные функции восточного воспитания обоснованы с педагогической точки зрения. В целом, статья раскрывает перспективы развития национального педагогического мышления через призму восточного воспитания.

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Abstract:

This article provides a scholarly analysis of the didactic and educational significance of Eastern educational principles within the context of contemporary pedagogy. It substantiates the necessity of integrating educational ideas rooted in the spiritual and philosophical heritage of Eastern thinkers into modern educational systems. In particular, the article highlights the educational effectiveness of values such as the unity of education and upbringing, the mentor-disciple tradition, spiritual purity, and patience. The role of Eastern approaches in fostering loyalty to national and social values is thoroughly explored. The article systematically examines the directions of holistic personality development through the core ideas of Eastern pedagogical schools. It emphasizes the relevance of Eastern values in protecting the younger generation from spiritual decline in the era of globalization. Additionally, a comparative analysis of the educational systems of China and India is presented to illustrate common Eastern pedagogical approaches. The author proposes effective methods for incorporating Eastern upbringing into contemporary education. The social, moral, and cultural functions of Eastern pedagogy are pedagogically justified. Overall, the article reveals the prospects for developing national pedagogical thinking through the lens of Eastern educational philosophy.

Ключевые слова: восточное образование, воспитание, наставник-ученик, духовность, терпение и выдержка, национальные ценности, педагогика, современное образование, поколение Z.

Keywords: Eastern education, upbringing, mentor-disciple relationship, spirituality, patience and perseverance, national values, pedagogy, modern education, Generation Z.

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Kirish

Xalqimizning madaniy-ma'rifiy rivojlanishi asrlar davomida rivojlanib, takomillashib brogan. Tarixiy manbalarga nazar tashlaydigan bo'lsak, xalqimizning ta'lim-tarbiya sohasida yaratgan maktabi asrlar davomida avlodlarga tuganmas meros qoldirib ketgan. Insoniyat tarixining har bir bosqichida rivojlanish yo'nalishi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning metodologik birligi qonuniyati asosida belgilangan. Ushbu qonuniyat jamiyatda hukm surgan ijtimoiy-iqtisodiy qarashlar, g'oyalar va idealar asosida ijtimoiy ong shakllari bo'lgan fan, san'at, madaniyat, ishlab chiqarish va turmush tarsi rivojlanishiga omil bo'lgan. Shu tariqa tarixiy taraqqiyot davomida barkamol shaxsni tarbiyalash va voyaga yetkazish yuzasidan to'plangan boy ma'naviy meroslar xalq pedagogikasida o'z ifodasini topib borgan.[1]

Insoniyat rivojlanishining barcha bosqichalarida individdan shaxs bo'lib shakllantirish, barkamol shaxsni voyaga yetkazish dolzarb muammolardan biri hisoblangan. Birinchi prezidentimiz I.A.Karimov O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi IX sessiyasida so'zlagan nutqida ta'kidlaganlaridek: "Mamlakatimizning istiqloq yo'lidagi birinchi qadamlaridanoq, buyuk ma'naviyatimizni tiklash va yanada yuksaltirish, milliy ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish, uning milliy zaminini mustahkamlash, zamon talabi bilan uyg'unlashtirish asosida jahon andozalari va ko'nikmalari darajasiga chiqarish maqsadiga katta ahamiyat berib kelinmoqda".[2] Shuni ta'kidlash joizki sharqona tarbiya milliy qadriyatlar hamda odob-axloq normalarini o'zida aks ettirgan tarbiya jarayonidir. Sharqona tarbiya asosi – bu ilm, odob-axloq, mehnat, halollik, burchga sadoqat, insonparvarlik va adolatparvarlik kabi yuksak qadriyatlarni o'zida mujassam etgan tarbiya tizimidir. Sharqona tarbiya yoki sharqona pedagogik fikrda avvalo, shaxsga e'tibor, ya'ni bolaning ichki dunyosini anglash, individual yondashish, odob-axloqni ustuvor qo'yish tamoyillari muhim o'rin egallaydi.

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Adabiyotlar sharhi. Etnopedagog olimlardan biri G.N.Volkovning fikricha “Har bir xalqning kuchli va o‘ziga xos jihatlarini ta’kidlovchi stereotip tasniflar hozirgi kungacha o‘z ahamiyatini yo‘qotgan emas”. [3] Har bir xalqning o‘ziga xos tarixi, urf-odatlar va albatta dunyoqarashi bo‘ladi. Bobokalonlarimizdan biri Abu Nasr Farobiyning fikriga ko‘ra “Xalqlarning o‘z qadimiy madaniyatiga e’tibori va qiziqishning uyg‘onishi ularning xaqiqiy donoligidan dalolatdir”. [4] Farobiyning donoligi va bizga qoldirgan merosi asrlar davomida tadqiq etib kelinmoqda. Darhaqiqat xalqimizning unutilgan va unitilib borayotgan ta’lim-tarbiya metodlari bugungi kunga kelib dolzarb masalalarga yechim bo‘lib kelmoqda.

Abdulla Avloniyning “Tarbiya biz uchun yo hayot- yo mamot, yo najot- yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir” degan fikrlari ham sharqona tarbiyaning nechog‘liq muhim ekanligiga ko‘rsatma desa bo‘ladi. [5]

Xo‘ja Ahmad Yassaviyning nuqtai nazariga ko‘ra ayyorlik, gunohlarni yashirish o‘zgalarga xiyonat hisoblanadi. Bu fikrlari bilan Xo‘ja Ahmad Yassaviy rostgo‘ylik, halollik, o‘z-o‘ziga talabchanlikni targ‘ib qiladi. Xo‘ja Ahmad Yassaviy hikmatlari o‘quvchi shaxsini xushyorlikka, faol harakatlanishga fitnalardan, fisqu fasod ishlardan o‘zini olib qochishga undaydi. [6]

Asosiy qism. Sharqona ta’lim bugungi kunda quyidagi zamonaviy pedagogika tamoyillar bilan bilan uyg‘unlashib bormoqda.

- **Tarbiya va ta’limning birligi** – ya’ni bilim berish bilan birga axloqiy fazilatlarni singdirish;
- **Ustoz-shogird an’anasining qadrlanishi** – pedagogik madaniyat, ustozga hurmat;
- **Ma’naviy poklik va sabr-bardosh** – hozirgi psixologik tarbiyada muhim jihatlar;
- **Oilaviy va ijtimoiy tarbiyaning o‘zaro uzviyligi** – jamiyat bilan hamkorlikda tarbiya olib borish.

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Tarbiya va ta'lim – pedagogikaning ajralmas ikki asosiy yo'nalishi bo'lib, ular bir-birini to'ldiradi va uyg'un holda amalga oshirilgandagina samarali natijalar beradi. Tarbiya – bu shaxsning axloqiy, ma'naviy, estetik, jismoniy va ijtimoiy, hissiy jihatdan shakllanishiga yo'naltirilgan tizimli ta'sirlar majmuasi bo'lsa, ta'lim esa – bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish jarayonidir. Bugungi kunda zamonaviy pedagogika ham ushbu yondashuvni qo'llab-quvvatlaydi. Tarbiya berilmagan, faqat bilim bilan cheklangan shaxs jamiyat uchun to'laqonli ijtimoiy munosabatlarga tayyor insonga aylama olmaydi. Shu bois, maktabgacha, maktab va oliy ta'lim tizimida ham tarbiyaviy komponentlar ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifatida qaralmoqda.

Ustoz-shogird an'anasi – bu Sharq pedagogik tafakkurining eng qadimiy, chuqur ma'naviy va madaniy asosga ega bo'lgan tarbiya tizimidir. Mazkur an'ana asrlar davomida ilm-fan, hunar, san'at va ma'naviyatning uzluksiz rivojlanishida, ilmiy maktablarning shakllanishida muhim rol o'ynab kelgan. Bugungi kunda ham bu qadriyat pedagogik jarayonning mazmunan boyitilishida va ta'lim sifati oshirilishida beqiyos ahamiyat kasb etadi. Ustoz-shogird an'anasining zamonaviy ahamiyati: shaxslararo hurmat va ishonchni mustahkamlash ustoz shaxsining namunaviyligi, tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi, milliy qadriyatlarning uzluksizligini ta'minlaydi.

Zamonaviy kompyuter texnologiyalari rivojlangan davrda o'qituvchilik kasbi uni egallash va ta'lim oluvchilarga ta'lim berish qiyinlashib bormoqda. Yangi avlod bolalari (Zet avlod) tezlik bilan bilim olishni, tezkor xotirani, o'zlarining haquqlarini himoya qilgan holda (o'zining fikrini noto'g'ri bo'lsa ham o'zini haq deb bilish) ta'lim olishni istashmoqda. Sharq ta'lim-tarbiyasida bilim uzoq yillar davomida puxta o'rganib egallanishi lozim hisoblangan. Shoshqaloqlik bilan egallangan bilim xotirada uzoq vaqt qolgandigan keraksiz fikr deb qaraladi. Shu sababli ham hozirgi davrda o'zbek xalqining milliy g'oya va qadriyatlariga

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

asoslangan tarbiya berish masalasi davlat siyosati darajasida ilgari surilmoqda. Bu esa bevosita sharqona ta'lim merosining davomiyligini, uning dolzarbligini ko'rsatadi. Har bir jamiyatning tarbiya usullari va yondashuvlari o'zining tarixiy manbarida aks etadi. Xususan: Xitoyda xalq respublikasida sharqona tarbiya Konfutsiy talimotlariga asoslanadi va u yerda bolalarga hurmat, itoatkorlik, mehnatsevarlik, ma'naviyat va katta yoshdagi insonlarga nisbatan ehtirom ko'rsatishni o'rgatadi. Bu tarbiya bolalarga oilaviy munosabatlarning muhimligini, kattalarning egallagan tajribasidan o'rganishni va oila birligi uchun mas'uliyatni o'z zimmalariga olishni targ'ib qiladi.

Hindistonda esa sharqona tarbiya ota-onaga hurmat, mehnatkashlik, axloqiy poklik va milliy qadriyatlar(san'at, kiyinish madaniyati, urf-odatlar)ni saqlashga urg'u beradi. Hind oilalarida sharqona tarbiya, odatda, diniy va axloqiy qoidalariga mos keluvchi odob-axloq, sabr-toqat va insonparvarlik tamoyillarini o'z ichiga oladi. Hindiston xalqi 200 dan oshiq turli xil tillarda gaplashuvchi insonlar jamoasidan iborat. Ularning dinlari va unga itoat etishi ham xilma-xil.

Xulosa va takliflar: Sharqona tarbiya asrlar davomida shakllangan, insonning ma'naviy-ahloqiy yuksalishini ko'zda tutuvchi chuqur mazmunli tarbiya tizimidir. U insonni ilmli, halol, sabrli, odobli, mehnatsevar va jamiyatga foydali shaxs sifatida kamol toptirishga qaratilgan. Bugungi globallashuv, axborot oqimi kuchaygan, ma'naviy inqiroz xavfi oshgan zamonda sharqona tarbiyani yosh avlod qalbiga singdirish zarurati yanada dolzarb tus olmoqda. Sharqona tarbiyani bolalarga singdirish uchun ta'lim tashkilotlarida maxsus dasturlar va tarbiya darslarini tashkil etish, ota-onalar uchun tarbiya va farzandlar bilan samarali muloqot qilish bo'yicha trening va seminarlar o'tkazish, madaniy va diniy qadriyatlarni targ'ib qiluvchi badiiy va ma'rifiy adabiyotlarni keng jamoatchilikka taqdim etish; Sharqona tarbiya tamoyillarini targ'ib qilish uchun

Symposium on Life and Environmental Sciences

Hosted Online from Paris, France

Date: 17th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

ommaviy axborot vositalarida ko'rsatuvlar va ijtimoiy roliklar tayyorlash, yoshlar uchun axloqiy va ma'naviy mavzularda kechalar, forumlar va tadbirlar o'tkazish orqali ularning milliy va madaniy qadriyatlarga nisbatan hurmatini oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. M.J.Mutalipova. Xalq pedagogikasi. O'quv qo'llanma. T.: -2015. 5-bet
2. M.J.Mutalipova. Xalq pedagogikasi. O'quv qo'llanma. T.: -2015. 7-bet
3. Волков Г.Н. Этнопедагогика. -Т.: Фан, 2000.
4. Форобий Абу Наср. Рисолалар. - Т.: Фан, 1975.
5. A.Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. T.:O'qituvchi. 1992 y.
6. M.Xajiyeva. Xo'ja Ahmad Yassaviyning ma'naviy-tarbiyaviy qarashlari. Aftoreferat. T.: 2004 y.